

สื่อสังคมออนไลน์ แหล่งข่าวยุคดิจิทัล

Social Media: Sources of News in Digital Era

พัชราภา เอื้ออมรวนิช¹

Patcharapa Euamornvanich

jojoe.pat@gmail.com

Received: 08-01-2019

Revised: 02-04-2019

Accepted: 02-05-2019

บทคัดย่อ

การสื่อข่าว ถือได้ว่าเป็นหน้าที่หลักของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารต่างๆ ออกสู่สาธารณชน ซึ่งการที่สื่อมวลชนจะทำการสื่อข่าวเพื่อนำเสนอสู่สาธารณชนได้นั้น แหล่งข่าวถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในกระบวนการสื่อข่าวของสื่อมวลชน โดยแหล่งข่าวมีหลายประเภท ซึ่งในปัจจุบันสื่อใหม่อย่างสื่อสังคมออนไลน์ได้ก้าวเข้ามา มีบทบาทต่อการทำงานของสื่อมวลชนในฐานะแหล่งข่าวจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สื่อมวลชนสามารถแสวงหาข่าวสารมานำเสนอได้อย่างรวดเร็ว แต่ทั้งนี้การเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งข่าวนั้น สิ่งที่สื่อมวลชนควรตระหนักถึงเป็นอย่างยิ่ง คือ ความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์นั้น ไม่ใช่ข้อมูลที่มีความถูกต้องเสมอไป มีข่าวลือ ข่าวปลอมแพร่สะพัดอยู่มากมายในโลกของสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้นก่อนที่สื่อมวลชนจะนำเสนอข่าวสารนั้นควรมีการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข่าวประเภทอื่นๆ ควบคู่ไปด้วยเสมอ เพื่อให้การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนยังคงความถูกต้อง และสามารถรักษาความน่าเชื่อถือในฐานะการเป็นสื่อมวลชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: สื่อสังคมออนไลน์ แหล่งข่าว ความน่าเชื่อถือ

¹ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Communication Arts Program, Dhonburi Rajabhat University

Abstract

News reporting is a primary function of mass media that has to present the news to the public. And the news sources are an important element in the news reporting process of mass media. There are many types of news sources. At present, the new media like social media has played an important role in the work of mass media as electronic data source. It allows mass media to obtain the news quickly. Anyway, when using social media as a news source, what the mass media should be aware of are the accuracy and reliability of the information. Some information on social media is fact, but not all of them. There are so many rumors and fake news spreading on social media. Therefore, before presenting the news, the mass media should always crosscheck the information with other sources; so that it can present accurate news and maintain its credibility effectively.

Keywords: Social Media, News Sources, Credibility

บทนำ

การสื่อข่าว ถือได้ว่าเป็นหน้าที่หลักของสื่อมวลชน ในการนำเสนอข่าวสารออกสู่สาธารณชน เป็นงานที่ต้องอาศัยทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมถึงประสบการณ์ของสื่อมวลชนในการตัดสินใจทำข่าวในภาคสนามนั้นๆ เพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน สังคมในทุกวันนี้มีความสลับซับซ้อน มีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นมากมายในแต่ละวัน อีกทั้งผู้รับข่าวสารก็มีความพยายามในการแสวงหาข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองมากขึ้น ดังนั้น การสื่อข่าวในยุคปัจจุบันนั้น สื่อมวลชนจึงไม่ได้สื่อข่าวเพียงเพื่อนำเสนอผ่านสื่อดั้งเดิมอย่างหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ เพียงเท่านั้น แต่สื่อมวลชนยังต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้ออกทันพัฒนาการของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วด้วย โดยสื่อมวลชนมีบทบาทหน้าที่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของการเป็นนายทวารข่าวสาร การเป็นผู้แจ้งข่าวสาร บทบาทการเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน การเป็นผู้รับเรื่องราวร้องทุกข์ การเป็นผู้จัดวาระข่าวสาร เป็นผู้เปลี่ยนแปลง และการเป็นกระจกที่คอยสะท้อนภาพต่างๆ ในสังคมให้ประชาชนได้รับทราบ นอกจากนี้หน้าที่ของสื่อมวลชนที่สำคัญ คือ การแสวงหาข้อมูลข่าวสารด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อนำมารายงานให้กับกลุ่มผู้รับข่าวสารได้รับทราบถึงความเป็นไปในสังคม ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะเป็นสังคมยุคดิจิทัลที่มีสื่อใหม่เกิดขึ้นมากมาย ส่งผลให้ผู้รับสารมีทางเลือกในการเปิดรับข่าวสารตามความสนใจได้มากขึ้น สื่อต่างๆ มีการแข่งขันกันนำเสนอ

ข่าวสารบนพื้นฐานของความเร็วมากขึ้น แต่สิ่งสำคัญที่สื่อมวลชนไม่ควรมองข้ามคือความถูกต้องของเนื้อหาข่าว ทั้งนี้เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสื่อมวลชน

การที่สื่อมวลชนได้คัดเลือกเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน มีการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ และนำข้อมูลเหล่านั้นมาประเมินคุณค่าเชิงข่าวโดยอาศัยทักษะ การฝึกฝน รวมถึงอาศัยประสบการณ์ส่วนตัวในการสื่อข่าว จึงสามารถหยิบประเด็นเหตุการณ์ที่เป็นข้อเท็จจริง น่าสนใจมานำเสนอไปยังสาธารณชนด้วยข้อมูลที่มีความถูกต้อง ชัดเจน ถือเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของสื่อมวลชน โดยการสร้างความน่าเชื่อถือนั้น สื่อมวลชนต้องรายงานข่าวบนพื้นฐานของความถูกต้องครบถ้วน (Accuracy) ตรวจสอบหลักฐานและความถูกต้องของข้อมูลก่อนที่จะนำเสนอออกไปสู่สาธารณชน รวมถึงการรายงานข่าวโดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด หรือมีความสมดุล (Impartiality / Balance) ต้องรายงานข้อมูลทั้งสองฝ่าย มีความรับผิดชอบ (Responsibility) ในการรายงานข่าว สื่อมวลชนจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์และอยู่ในความสนใจของสาธารณชนเป็นประการแรก โดยสื่อมวลชนควรยึดหลักข้างต้นเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในการรายงานข่าว เพื่อให้สาธารณชนผู้รับข่าวสารได้รับข่าวสารที่ถูกต้องและเหมาะสม (รอส โสเวิร์ด, 2551, น. 13-14) แต่ก็มีประเด็นคำถามที่น่าสงสัยคือ สื่อมวลชนจะรู้ได้อย่างไรว่ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น ในพื้นที่ใดบ้าง สื่อมวลชนจะต้องเริ่มหาข่าวอย่างไร และเริ่มหาข่าวจากใคร แหล่งข่าวคือใคร และจะ

สามารถเข้าถึงแหล่งข่าวได้อย่างไร จากประเด็นคำถามต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้สื่อมวลชนต้องเรียนรู้ และทำความเข้าใจถึงความสำคัญของแหล่งข่าว ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีส่วนช่วยให้การทำงานของสื่อมวลชนเป็นไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

แหล่งข่าว

แหล่งข่าวถือเป็นศูนย์กลางของสื่อมวลชน โดยแหล่งข่าวอาจเป็นคน สถานที่ หรือองค์กรที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสารแก่สื่อมวลชน และสื่อมวลชนสามารถตรวจสอบข้อมูลข่าวได้ โดยข่าวบางข่าวอาจรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข่าวเพียงแหล่งเดียว เช่น เจ้าหน้าที่ขององค์กรรัฐ เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ หรือโฆษกขององค์กรเอกชน ซึ่งเปิด ประชุมแถลงข่าว (Press Conference) แก่สื่อมวลชนโดยเจ้าหน้าที่ผู้นั้นเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่สื่อมวลชนเพียงผู้เดียว แต่บางข่าวอาจได้ข้อมูลมาจากแหล่งข่าวหลายแหล่งปนกันในเรื่องข่าวนั้น เช่น กรณีลูกจ้างประท้วงหยุดงาน สื่อมวลชนต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวหลายแหล่ง ทั้งจากฝ่ายผู้ประท้วง ผู้นำการประท้วง ตัวแทนสหภาพแรงงาน ฝ่ายนายจ้าง ฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ ฝ่ายรัฐบาล และอาจรวมไปถึงโรงพยาบาลด้วย หากการประท้วงมีการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตเกิดขึ้น (Harcup, 2009, p. 59; วัฒน ภูทิต, 2008, น. 31)

ในปัจจุบันแหล่งข่าวของสื่อมวลชนมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปจากเดิม ด้วยการพัฒนาของเทคโนโลยีส่งผลให้กระบวนการสื่อข่าวเปลี่ยนแปลงไป โดยสื่อสังคมออนไลน์ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทเป็นหนึ่งในแหล่งข่าวของสื่อมวลชนตามแนวคิดภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนไปเพราะเทคโนโลยีและสื่อสังคมได้ ให้ความสำคัญกับคนทั่วไปที่สามารถรายงานข่าวหรือให้ข้อมูลข่าวได้ ซึ่งทำให้สื่อหลักต้องปรับตัวและหารูปแบบที่จะนำข้อมูลข่าวเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ (Gillmor, 2004 อ้างถึงในสกุลศรี ศรีสารคาม, สุดารัตน์ ดิษยวรรณะ จันทราวัดนากุล และบุญยศิษย์ บุญโพธิ์, 2559, น. 15) การกำหนดวาระข่าวสารไม่ได้เกิดขึ้นจากสื่อมวลชนแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ได้กลายมาเป็นข่าวใหญ่ในสังคม

ได้ ส่งผลให้สื่อสังคมออนไลน์ก้าวเข้ามาเป็นแหล่งข่าวสำคัญของสื่อมวลชนในปัจจุบันอย่างไม่อาจปฏิเสธได้

แหล่งข่าวถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อการรวบรวมข้อมูลข่าวของสื่อมวลชน โดยสื่อมวลชนมักจะมีมโนคติหวังว่า ข่าวที่ได้จากแหล่งข่าวนั้นเป็นข้อมูลที่เป็นความจริง เชื่อถือได้ ในขณะที่แหล่งข่าวเองก็คาดหวังว่าสื่อมวลชนจะเขียนข่าวได้ตรงประเด็นและฟังคำแนะนำของแหล่งข่าวในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่างๆ (Garcia-Pires, Kind & Sorgard, 2012, p. 5) โดยแหล่งข่าวสามารถแบ่งออกได้เป็นประเภทต่างๆ ดังนี้ (นฤมล ปิ่นโต, 2559, น. 55-57; วัฒน ภูทิต, 2551, น. 32-33; ปุณณรัตน์ พิงคานนท์, 2548, น. 61-64; ศิริพร วีระโชติ, 2548, น. 39-43; สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2545, น. 80)

1. แหล่งข่าวประจำ เป็นแหล่งข้อมูลที่สื่อมวลชนถูกมอบหมายให้ไปทำข่าวประจำอยู่เพื่อแสวงหาข้อมูลส่งมายังองค์กรข่าวที่ตนสังกัด โดยแหล่งข่าวประเภทนี้อาจจะเป็นบุคคล หรือสถานที่ก็ได้ เช่น ทำเนียบรัฐบาล กระทรวง สถานีโทรทัศน์ต่างๆ โดยแหล่งข่าวประเภทนี้ถือได้มีความสำคัญมากที่สื่อมวลชนที่รับผิดชอบแต่ละสายจะทำการสื่อข่าวจากสถานที่ดังกล่าวเป็นประจำทุกวัน เนื่องจากเมื่อเกิดเหตุการณ์ใดขึ้น ก็สามารถรวบรวมข่าวสารมานำเสนอได้อย่างรวดเร็ว

2. แหล่งข่าวพิเศษ จะเป็นแหล่งข่าวที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกับสื่อมวลชนเป็นการส่วนตัว โดยแหล่งข่าวพิเศษอาจมาในรูปแบบของเพื่อนที่มีความสนิทสนมกับสื่อมวลชน ผู้หวังดี จดหมาย อีเมล หรือโทรศัพท์ เพื่อชี้แนะแจ้งเบาะแสดต่างๆ แต่ทั้งนี้สื่อมวลชนต้องมีความระมัดระวังในการนำเสนองาน ควรมีการตรวจสอบความถูกต้องจากแหล่งข่าวอื่นๆ ประกอบก่อนนำเสนอสู่สาธารณชน นอกจากนี้แหล่งข่าวพิเศษอาจจะเป็นสถานที่ที่บรรณาธิการส่งสื่อมวลชนไปทำข่าวใดข่าวหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นข่าวที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน เป็นข่าวที่ได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นจำนวนมาก

3. แหล่งข่าวจากองค์กรข่าว / สำนักข่าว ถือเป็นแหล่งข่าวสำคัญอีกแหล่งหนึ่งของสื่อมวลชน มีทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการขายข้อมูลให้กับสื่อมวลชนที่

สมัครเป็นสมาชิก โดยจะได้รับข้อมูลที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง และที่เกิดขึ้นในประเทศอื่นๆ

4. แหล่งข่าวจากเอกสารสิ่งพิมพ์ อาจเป็นประกาศ ใบปลิว แลงการณ บันทึกรายการ นิตยสาร วารสาร หนังสือ รายงาน ที่นำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจและมีคุณค่า ข่าวสูง รวมถึงเอกสารข่าวแจกจากองค์กรต่างๆ ที่ส่งมายังสื่อมวลชนเพื่อให้เผยแพร่ผ่านสื่อให้ประชาชนได้รับทราบ ข้อมูลความเคลื่อนไหวขององค์กร ซึ่งข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์เป็นแหล่งข้อมูลที่มีคุณค่า ทำให้นักข่าวที่เป็นข่าวธรรมดากลายเป็นข่าวที่มีประสิทธิภาพและน่าสนใจแก่ผู้อ่านมากขึ้นได้

5. แหล่งข่าวจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือเรียกสั้นๆ ว่า ฐานข้อมูล เป็นโปรแกรมที่เก็บรวบรวมข้อมูล จัดระเบียบและเรียงลำดับข้อมูลประเภทต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่สื่อมวลชนใช้เป็นแหล่งค้นคว้า รวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาเขียนข่าว และยังสามารถตรวจสอบการทำงานของสื่อมวลชนแขนงอื่นๆ เพื่อป้องกันการตกข่าวได้ด้วย

6. แหล่งข่าวต่างประเทศ เป็นแหล่งข่าวที่อยู่นอกพื้นที่ปฏิบัติงาน ซึ่งส่วนใหญ่จะหมายถึง สำนักข่าวต่างประเทศ โดยสำนักข่าวต่างประเทศจะทำหน้าที่รวบรวมข่าวจากทั่วโลกส่งไปยังสมาชิกของสำนักข่าวเพื่อนำเสนอเป็นข่าวต่างประเทศ

7. แหล่งข่าวเปิด หมายถึง รายละเอียดของข่าวที่ได้มา และสามารถเปิดเผยต่อสาธารณชนได้ โดยมีการระบุชื่อหรือคุณลักษณะของผู้เปิดเผยข่าว ผู้ให้สัมภาษณ์ รวมถึงระบุสถานที่เกิดเหตุได้ ซึ่งแหล่งข่าวประเภทนี้มักจะเป็นแหล่งข่าวที่สื่อมวลชนพบเห็นติดต่อพูดคุยด้วยในการปฏิบัติงานประจำวัน

8. แหล่งข่าวปิด หมายถึง รายละเอียดของข่าวที่ได้มาจากผู้ชี้เบาะแสข่าว โดยผู้ให้ข่าวมีเงื่อนไขที่จะให้สื่อมวลชนไม่เปิดเผยชื่อ นามสกุล อาชีพ หรือแหล่งที่มาของแหล่งข่าว เพราะเกรงว่าจะมีผลเสียหาย หรือเกิดอันตรายแก่ผู้ให้ข่าวและครอบครัวได้ โดยสื่อมวลชนจะต้องระมัดระวังในการนำเสนอข่าวจากแหล่งข่าวประเภทนี้มากเป็นพิเศษ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบกับแหล่งข่าว โดยในการ

นำเสนอข่าวอาจจะใช้คำว่า แหล่งข่าวใกล้ชิด แหล่งข่าวที่เชื่อถือได้ แหล่งข่าววงใน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าแหล่งข่าวมีอยู่หลากหลายประเภท ซึ่งจากประเภทของแหล่งข่าวทั้งหมดนี้ การที่สื่อมวลชนจะได้ข้อมูลข่าวสารมาจากแหล่งข่าวประเภทใดนั้น ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความสามารถของสื่อมวลชน รวมถึงองค์กรที่สื่อมวลชนสังกัดอยู่ แต่ทั้งนี้การนำเสนอข่าวสารออกไปยังสาธารณชนไม่ว่าจะจากแหล่งข่าวใดๆ สิ่งที่สื่อมวลชนควรตระหนักเป็นอย่างยิ่ง คือ การรักษาความลับของแหล่งข่าว รวมถึงการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารก่อนนำเสนอ เพื่อไม่ให้สื่อมวลชนเองตกเป็นเครื่องมือของแหล่งข่าวในการนำเสนอข่าวที่ทำลายคนอื่น โดยการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนนั้น ควรคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก และนำเสนอข่าวสารอย่างถูกต้อง ครบถ้วน รอบด้าน และชัดเจนด้วย

สื่อสังคมออนไลน์ แหล่งข่าวยุคดิจิทัล

ในยุคปัจจุบันถือเป็นยุคดิจิทัลที่มีจำนวนข้อมูลข่าวสารจำนวนมากกระจายอยู่ตามสื่อต่างๆ ส่งผลให้ทั้งสื่อมวลชนและผู้รับสารสามารถเสาะแสวงหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้ง่ายดายเป็นพิเศษ มีการเกิดขึ้นของสื่อใหม่ (New Media) ที่รวมเอาคุณสมบัติของสื่อเก่าทั้งหลายไว้ เช่น มีทั้งภาพ เสียง และข้อความ มีความรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ มีลักษณะเด่นในเรื่องการสื่อสารสองทางและระบบเครือข่าย โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา สถานที่ และพื้นที่ (อัศวินเนตรโพธิ์แก้ว, 2561, น. 238) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีส่งผลให้สื่อใหม่ อย่างสื่อสังคมออนไลน์ ก้าวเข้ามามีบทบาทในฐานะแหล่งข่าวจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ที่ส่งผลต่อการทำงานของสื่อมวลชนให้มีความแตกต่างจากสมัยก่อนที่การเข้าถึงแหล่งข่าวถือเป็นเรื่องที่ยากลำบากสำหรับสื่อมวลชน แต่ในปัจจุบันสื่อมวลชนสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งข่าวยุคดิจิทัลในการค้นคว้า เสาะแสวงหารวบรวมข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำมาเขียนข่าวเผยแพร่สู่สาธารณชน หรือในบางครั้งมีการนำคลิปจากสื่อสังคมออนไลน์มานำเสนอเป็นข่าวผ่านสื่อหลักอยู่บ่อยครั้ง โดยสื่อสังคมออนไลน์ เป็นเครื่องมือที่อยู่บนเครือข่ายของระบบอินเทอร์เน็ตที่ผู้ส่งสารสามารถแบ่งปันสารซึ่งอยู่ในรูปแบบ

ต่างๆ ไปยังผู้รับสารผ่านเครือข่ายออนไลน์ เป็นการสื่อสารสองทางที่สามารถโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร หรือผู้รับสารด้วยกันเอง ช่วยให้มนุษย์สามารถเข้าถึง แลกเปลี่ยน ส่งต่อเนื้อหา และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ทั้งในเรื่องส่วนบุคคล ภาคธุรกิจ หรือภาคส่วนต่างๆ โดยสื่อสังคมออนไลน์แบ่งลักษณะการทำงานออกเป็น 2 ทาง คือ การสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ และความสามารถในการสร้างสรรค์เพิ่มเติมเนื้อหาต่างๆ ได้อย่างเสรี (Williamson, 2013, p. 9; พิเชิต วิจิตรบุญยรักษ์, 2554, น. 9)

การเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ได้เข้ามามีบทบาท และสร้างความท้าทายต่อการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนให้มีการแข่งขันกันมากขึ้น โดยเฉพาะการแข่งขันในด้านความรวดเร็วในการนำเสนอข่าว รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ยังเข้ามาเปลี่ยนแปลงบทบาทการเปิดรับข่าวสารของผู้รับสารในยุคปัจจุบันให้เป็นยุคของผู้รับสาร (User Generated Content: UGC) ที่เปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็น Passive Audience สู่การเป็น Active Seeker ที่สามารถเลือกเปิดรับข่าวสารตามความสนใจของตนเองเป็นหลัก มีการสร้างปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในข้อมูลข่าวสารต่างๆ ตามที่ตนเองสนใจ ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับข้อมูลข่าวสาร สามารถผลิตและเผยแพร่ข่าวสารบนสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ ในสังคมได้อย่างเสรี (พัชรภา อี้ออมรวนิช, 2561, 21) ผู้รับสารเข้ามามีบทบาทต่อการรายงานข่าวส่งผลให้การกำหนดประเด็นข่าวสารไม่ได้อยู่ที่องค์กรสื่อเท่านั้น ภาคประชาชนได้ก้าวเข้ามามีบทบาทในการกำหนดประเด็นของสังคมเพิ่มมากขึ้น มีการเกิดขึ้นของแหล่งข่าวภาคประชาชนที่เป็นเสมือนนักข่าวพลเมืองที่มีบทบาทในการรวบรวมข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ตนเองเข้าถึงได้และนำมารายงานผ่านสื่อใหม่อย่างสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้การรวบรวมข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนมีความท้าทายมากขึ้น สื่อมวลชนจำเป็นต้องมีความหลากหลายในการเสาะแสวงหาข่าวสารมากขึ้น โดยมีสื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งข่าวอีกประเภทหนึ่งที่ใช้สำหรับเสาะแสวงหา และรวบรวมข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำเสนอข่าวได้อย่างรวดเร็ว บนพื้นฐานของความถูกต้อง และสามารถตอบสนองความ

ต้องการของผู้รับข่าวสารที่มีความหลากหลายได้อย่างทันท่วงที

การนำสื่อสังคมออนไลน์มาเป็นแหล่งข่าวเพื่อนำไปใช้ในกระบวนการสื่อข่าว ทำให้เกิดการปรับวิธีในการรายงานข่าวเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ (สกุลศรี ศรีสารคาม, 2558, 147)

1. การนำข้อมูลจากผู้รับข่าวสาร (User-generated Content: UGC) มาใช้เป็นข้อมูลและเนื้อหาในการรายงานข่าว เช่น การดึงข้อมูลจากเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ยูทูบ รวมถึงการแสดงความคิดเห็น การพุดคุย และวิพากษ์วิจารณ์บนสื่อออนไลน์ก็ถูกนำเสนอเป็นข่าวในสื่อหลัก หรือเมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้นมีประชาชนทั่วไป หรือสื่อมวลชนพลเมืองถ่ายภาพ คลิปวิดีโอ หรือมีข้อมูลเกี่ยวกับข่าว สื่อหลักก็มีการนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการรายงานข่าว

2. การสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกันระหว่างสื่อมวลชน กองบรรณาธิการ และผู้รับข่าวสารที่อยู่ในพื้นที่หรือสามารถเข้าถึงเหตุการณ์ข่าว เพื่อช่วยกันระดมหาข้อมูลข่าว ต่อยอดประเด็นข่าว และช่วยกันนำเสนอข่าวนั้นในรูปแบบต่างๆ เป็นลักษณะของการทำข่าวแบบมีส่วนร่วม (Participatory Journalism)

เมื่อสื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทต่อวงการข่าวมากขึ้น การรวบรวมข้อมูลข่าวของสื่อมวลชนก็ต้องมีการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โดยบุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานข่าวต้องปรับบทบาทให้สามารถทำทุกอย่างได้ด้วยตนเอง การรวบรวมข้อมูลข่าวเพื่อทำข่าวก็มีวิธีการรูปแบบ และมีธรรมชาติที่เปลี่ยนไป หรือเพิ่มเติมศักยภาพจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในหลายประเด็น ดังนี้ (สกุลศรี ศรีสารคาม, 2554, น. 18)

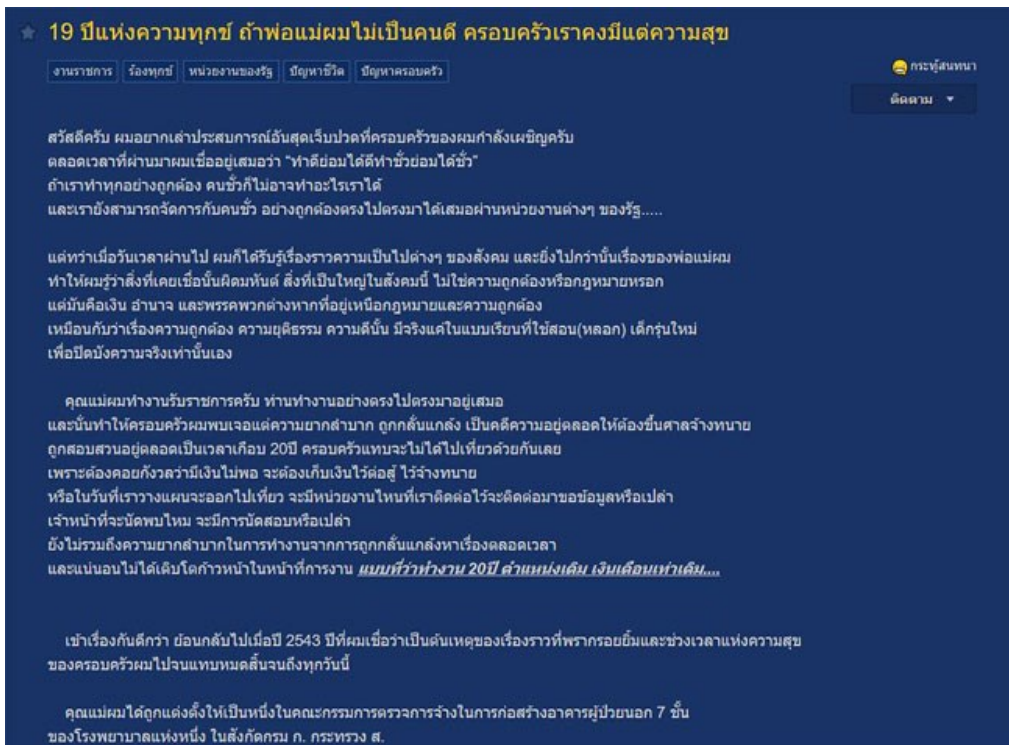
1. สื่อสังคมเป็นเครื่องมือหรือช่องทางในการได้มาซึ่งเทคนิคหรือประเด็นนำไปสู่ข่าวของสื่อมวลชน
2. สามารถช่วยเรื่องการเข้าถึงแหล่งข่าว
3. สื่อมวลชนต้องมีบทบาทในการคัดกรองข่าวสารข้อมูลด้วยตนเองมากขึ้น จากเดิมที่สามารถให้กองบรรณาธิการเป็นคนตรวจสอบได้ แต่ในเมื่อสื่อมวลชนสามารถรายงานข่าวได้ทันทีผ่านสื่อสังคมโดยไม่ต้องผ่าน

กระบวนการบรรณาธิการข่าว สื่อมวลชนต้องทำหน้าที่คัดกรองด้วยตัวเองเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง

จากการที่สื่อสังคมออนไลน์ก้าวเข้ามาเป็นแหล่งข่าวของสื่อมวลชนในปัจจุบันนี้ ช่วยให้สื่อมวลชนมีช่องทางในการหาข่าวได้มากขึ้นและรวดเร็วขึ้น แต่ทั้งนี้ความน่าเชื่อถือ ก็เป็นหัวใจสำคัญของการรายงานข่าวของสื่อมวลชนในยุคดิจิทัลที่สื่อมวลชนต้องตระหนักถึงเป็นอย่างมาก โดย Moasier & Ahlgren (1981) อ้างถึงในวัฒน ภูวทิศ, 2560, น. 141) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของความน่าเชื่อถือว่าประกอบไปด้วย ความชัดเจน เข้าใจง่าย ความถูกต้อง หรือมีการสนับสนุนด้วยข้อมูล และความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล ซึ่งการที่สื่อมวลชนเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์

เป็นแหล่งข่าวประเภทหนึ่งในการรวบรวมข้อมูล และรายงานข่าวนั้นเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ จะเห็นจากการที่สื่อมวลชนนำคลิปเหตุการณ์ที่น่าเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์มานำเสนอผ่านสื่อหลักอยู่บ่อยครั้ง ทั้งข่าวที่เป็นเรื่องดีและไม่ดี จนกลายเป็นข่าวโด่งดังอยู่หลายข่าว อาทิ ข่าววิวาทล์ล่มเจ้าป่าวหนึ่งงานแต่งงาน ข่าวข้าราชการชายสวมชุดขาวให้การช่วยเหลือผู้ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุกลางถนนที่จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น รวมทั้งยังมีการนำข้อมูลจากกระทู้ในเวบไซต์มาเป็นแหล่งข่าวในการนำเสนอข่าวสารผ่านสื่อหลัก เช่น กระทู้ 19 ปีแห่งความทุกข์ ถ้าพ่อ แม่ ผมไม่เป็นคนดี ครอบครัวเราคงมีแต่ความสุข ที่กระทู้ดังกล่าวกลายเป็นข่าวดังที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อหลักหลายสื่ออีกด้วย

กระทู้ 19 ปีแห่งความทุกข์ ถ้าพ่อ แม่ ผมไม่เป็นคนดี ครอบครัวเราคงมีแต่ความสุข

ที่มา : <https://mgronline.com/live/detail/9610000124563>

แต่ทั้งนี้กรณีที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์โดยขาดการตรวจสอบจนติดกับดักของสื่อสังคมออนไลน์นั้นก็ปรากฏให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง โดยสื่อมวลชนติดกับดักของข่าวลือและข่าวลวง (Fake News) ที่แพร่สะพัดอยู่มากมายในสื่อสังคมออนไลน์ หรือในบางครั้งสื่อหลักเองก็กลับตกเป็นเครื่องมือของข้อมูลข่าวสารในสื่อ

สังคมออนไลน์โดยขาดการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารก่อนนำเสนอ โดยในรายงาน The Legal Framework to Address “Fake News”: Possible Policy Actions at the EU Level (2018) ของ คณะกรรมาธิการยุโรป หรือ European Commission (2018a) เพื่อระบุปัญหาของคุณภาพของข่าวและหา

แนวทางการข่าวลวงในยุคอินเทอร์เน็ต ได้จำแนกประเภทของข่าวลวง ไว้ดังนี้ (เฉลิมชัย ก๊กเกียรติกุล และ ัญญนทณัฐ ตำนไพบูลย์, ๒๕๖๑, น. ๑๗๘-๑๗๙)

๑. เนื้อหาที่อยู่ในกรอบจำกัด (Content bubbles) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งข่าวเดียว แต่กลไกของอัลกอริทึม (Algorithm) ทำหน้าที่ป้อนข่าวให้ผู้อ่านนั้นตามมุมมองหรือความเข้าใจที่ผู้อ่านชอบหรือสนใจ ซึ่งทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่าอคติเชิงพฤติกรรมหรือเชื่อหรือตอกย้ำในสิ่งที่ตนเองเชื่ออยู่แล้ว (Confirmation bias) และรวมถึงการใช้อัลกอริทึมสำหรับเครื่องมือค้นหาข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต (Search engine) ที่อิงการค้นหาในอดีตและเนื้อหาที่มีการเลือกอ่านล่าสุดประกอบทำให้ได้กลุ่มของข้อมูลนำเสนอผู้อ่านแคบจากเฉพาะบางแหล่งข้อมูลเท่านั้นด้วย

๒. ข่าวลวงที่มีการเผยแพร่อย่างไม่ตั้งใจให้เกิดผลร้ายหรือเข้าใจผิด (Misinformation) เป็นการแสดงหรือนำเสนอความคิดเห็น แต่อาจผิดพลาดหรือไม่จริง ซึ่งสามารถเพิ่มหรือกระตุ้นให้ข่าวลวงแพร่กระจายและน่าเชื่อถือมากขึ้น

๓. ข่าวลวงที่มีการเผยแพร่อย่างจงใจ (Disinformation) เป็นกรณีที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมแพลตฟอร์มด้วยมีเจตนาในการจัดการข้อมูลเพื่อบิดเบือนหรือสร้างอิทธิพลทางความคิดเห็นของผู้อ่านทั่วไป

กรณีตัวอย่างที่สื่อมวลชนนำเสนอข้อมูลผิดพลาดจากการใช้แหล่งข่าวทางสื่อสังคมออนไลน์ อย่างเนชั่นทีวี ได้มีการแถลงชี้แจงถึงการนำเสนอข้อมูลผิดพลาดเรื่องกระเป๋าแบรนด์หรู Balenciaga ได้แรงบันดาลใจจากถุงปุ๋ย

ขอชี้แจงเรื่องข้อมูลผิดพลาด

จากกรณีกระแสข่าวกระเป๋าแบรนด์ดัง ที่มีข่าวว่าดีไซน์เนอร์ได้แรงบันดาลใจมาจากอพยพรอบครัวเบอญ่าที่รัฐฉานและกำลังอยู่แถวสามเหลี่ยมทองคำและเกิดไอเดียทำกระเป๋าจากถุงปุ๋ยจนเป็นแรงบันดาลใจให้ออกแบบกระเป๋าแบรนด์ดัง

จากการตรวจสอบ พบว่าข้อมูลดังกล่าวซึ่งเผยแพร่ทางโซเชียลมีเดีย เป็นข้อมูลที่คลาดเคลื่อนทางเว็บไซต์เนชั่นทีวี ได้แก้ไขข้อมูลแล้ว จึงขอภัยในความผิดพลาดที่เกิดขึ้นและจะเพิ่มความระมัดระวังและคัดกรอง ในการนำข้อมูลจากโซเชียลมีเดียมาใช้ต่อไป

จึงขออภัยมา ณ ที่นี้

ทีมข่าวเว็บไซต์เนชั่นทีวี
๘ มีนาคม ๒๕๖๒

แถลงการณ์ชี้แจงเรื่องข้อมูลผิดพลาดของทีมข่าวเว็บไซต์เนชั่นทีวี

ที่มา : <https://highlight.kapook.com/view/133823>

ไม่ใช่เรื่องผิดแต่อย่างใดหากสื่อมวลชนจะปรับตัวในการสื่อข่าวให้รวดเร็วเท่าทันกับยุคดิจิทัล โดยเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งข่าวประเภทหนึ่งในการแสวงหาข้อมูลข่าว ซึ่งแน่นอนว่า สื่อมวลชนต้องการแหล่งข่าวที่มีความเที่ยงตรง เชื่อถือได้ แต่สิ่งที่สื่อมวลชนควรตระหนัก

เป็นอย่างยิ่งคือ ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์

ดังนั้นหากสื่อมวลชนมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งข่าวแล้วนั้น สื่อมวลชนต้องมีบทบาทหน้าที่ในการคัดกรองข่าวสารข้อมูลด้วยตนเองมากขึ้น มีการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารให้มีความถูกต้องโดยสื่อมวลชนต้องทำการ

ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข่าวอื่นๆ รวมถึงตรวจสอบแหล่งที่มาของข่าว ก่อนนำเสนอเสมอ อีกทั้งควรระมัดระวังไม่ให้ตนเองตกเป็นเครื่องมือของแหล่งข่าวจากสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้สื่อมวลชนยังสามารถนำจุดแข็งในการเป็นสื่อหลัก โดยการนำข้อมูลจากแหล่งข่าวอย่างสื่อสังคมออนไลน์มาขยายประเด็นเพื่อนำเสนอข่าวในมิติเชิงลึกซึ่งเป็นการรายงานข่าวในมิติที่สื่อสังคมออนไลน์ไม่สามารถเข้าถึงได้บนพื้นฐานบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ดี ซึ่งการนำเสนอข่าวในเชิงลึกให้มีความน่าเชื่อถือนั้นยังเป็นเรื่องยากสำหรับสื่อสังคมออนไลน์อยู่ ทั้งนี้เพื่อให้สื่อมวลชนสามารถใช้สังคมออนไลน์ให้เป็นแหล่งข่าวยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถสร้างความน่าเชื่อถือของสื่อมวลชนให้แก่ผู้รับสารได้

บทสรุป

การนำเสนอข่าวสารถือได้ว่าเป็นหน้าที่หลักของสื่อมวลชน โดยแหล่งข่าวถือเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งในกระบวนการนำเสนอข่าวสารของสื่อ โดยในยุคปัจจุบันถือได้ว่าเป็นยุคดิจิทัลที่มีจำนวนข้อมูลข่าวสารมากมายกระจายอยู่ตามสื่อต่างๆ ส่งผลให้ทั้งสื่อมวลชนและผู้รับสารสามารถ

เสาะแสวงหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้ง่ายตายมากขึ้น สื่อใหม่ (New Media) อย่างสื่อสังคมออนไลน์ ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทต่อการทำงานของสื่อมวลชนในฐานะของการเป็นแหล่งข่าวจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สื่อมวลชนสามารถใช้เป็นแหล่งข่าวในการหาข้อมูลข่าวสารผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้ด้วยความรวดเร็ว โดยสื่อมวลชนมีการเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งข่าวประเภทหนึ่งในการเสาะแสวงหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อนำเสนอสู่สาธารณชน แต่ทั้งนี้การใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งข่าวประเภทหนึ่งนั้น สิ่งที่สื่อมวลชนควรตระหนักอย่างมากคือ ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการรายงานข่าว โดยสื่อมวลชนควรมีการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารกับแหล่งข่าวประเภทอื่นๆ ก่อนนำเสนอข่าวสารนั้นสู่สาธารณชน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้สื่อมวลชนติดกับดักของข่าวลือ หรือข่าวปลอมที่มีมากมายในสื่อสังคมออนไลน์ อีกทั้งสื่อมวลชนยังมีศักยภาพในการนำข้อมูลจากแหล่งข่าวสื่อสังคมออนไลน์มาต่อยอดนำเสนอในมิติเชิงลึกมากขึ้น เพื่อให้ผู้รับสารได้รับข่าวสารที่มีความน่าเชื่อถือและยังช่วยให้สื่อมวลชนใช้สังคมออนไลน์ให้เป็นแหล่งข่าวยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- เฉลิมชัย ก๊กเกียรติกุล และชญญนทณัฐ ด่านไพบูลย์. (2561). ข่าวลวง ปัญหาและความท้าทาย. วารสารวิชาการ กสทช, 174-192.
- นฤมล ปิ่นโต. (2559). *การผลิตรายการข่าวโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- ปทุมรัตน์ พิงคานนท์. (2548). *การสื่อข่าวและเขียนข่าวหนังสือพิมพ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต วิจิตรบุญรักษ์. (2554). สื่อสังคมออนไลน์: สื่อแห่งอนาคต. *วารสารนักบริหาร*, 31(4), 99-103.
- พัชราภา เอื้ออมรวนิช. (2561). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์. *สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทสม.)*, 24(พิเศษ), 20-28.
- วัฒน์ ภูวทิศ. (2560). ผู้สื่อข่าวกับการใช้ประโยชน์และความน่าเชื่อถือของข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อรายงานข่าวสาร. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(7), 135-144.
- วัฒน์ ภูวทิศ. (2551). *การสื่อข่าวและการเขียนข่าว* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ศิริพร วีระโชติ. (2548). *ข่าวชั้นสูง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สกุลศรี ศรีสารคาม, สุदारัตน์ ดิษยวรรณะ จันทราวพัฒนากุล และบุญยศิษย์ บุญโพธิ์. (2559). *การส่งเสริมแนวทางการใช้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ในกระบวนการรายงานข่าว ในยุคเทคโนโลยีหลอมรวม* (รายงานผลการศึกษา). นนทบุรี: สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.

- สกุลศรี ศรีสารคาม. (2558). การศึกษาเชิงเปรียบเทียบการจัดการเนื้อหาจากผู้รับข่าวสารในกระบวนการสื่อสาร. *วารสารการสื่อสารและการจัดการนิค้ำ*, 1(2), 145-166.
- สกุลศรี ศรีสารคาม. (2554). *สื่อสังคม (Social Media) กับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. (2545). *การสื่อสาร หลักการและเทคนิค*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2561). *สื่อศาสตร์ หลักการ แนวคิด นวัตกรรม*. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์นาคร.
- โฮเวิร์ด, รอส. (2551). *การสื่อสารที่ไหวรู้ต่อความขัดแย้ง*. (วลักษณ์กมล จำกมล, ผู้แปล). ปัตตานี: คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- Garcia-Pire, A.J., Kind, H.J. & Sorgard, L. (2012). News Sources and Media Bias. *SNF Working Paper*, 21(12), 1-27.
- Harcup, T. (2009). *Journalism principles and practice* (2nd edition). London: Sage Publications Ltd.
- Williamson, A. (2013). *Social Media Guidelines for Parliaments*. Retrieved July 16, 2017, from <http://www.ipu.org/PDF/publications/SMG2013EN.pdf>.